

Efni: Umsókn ORF Líftækni til útiræktunar á erfðabreyttum plöntum dags 28.1.2021

Vallanesi, 28. febrúar 2021

Verndun og ræktun – VOR, félag framleiðenda í lífrænum búskap gerir eftirfarandi athugasemd við umsókn ORF líftækni hf um tilraunaræktun á erfðabreyttum plöntum í Gunnarsholti.

1. Takmarkar útbreiðslu lífrænnar ræktunar

Í lífrænni ræktun eru erfðabreyttar plöntur (eb-plöntur) óheimilar og aðferðarfræðin við erfðabreytingar ósamrýmanleg þeim megin prinsippum í lífrænni ræktun sem er náttúruleg æxlun; ekki má hafa inngríp í erfðamengi lífveru og breyta eiginleikum hennar. Slepping eb-plantna út í umhverfið getur haft takmarkandi áhrif á útbreiðslu lífræns landbúnaðar í návígi við eb-plöntur vegna þessara ósamrýmanlegu sjónarmiða. Fyrir Ísland er mikilvægt að auka vægi lífræns landbúnaðar á Íslandi til að milda áhrif landbúnaðar á umhverfið, ekki síst í loftslagslegu tilliti. Lífrænn landbúnaður hefur lífræðilega fjölbreytni að markmiði og virðing fyrir náttúru og umhverfi er meginstefið. Þjóðir heims vilja nú almennt sjá vægi lífræns landbúnaðar aukast til að fást við áskoranir á sviði umhverfis og loftslagsmála. Má þar nefna Evrópusambandið sem ætlar að ná 25% af ræktarlandi í lífrænan landbúnað árið 2030.

2. Áhætta

VOR telur það augljósan möguleika að erfðabreytt efni berist út fyrir ræktarsvæðið. Í útiræktun er ekki hægt að stjórna eða fyrirbyggja algerlega þann möguleika á að plöntur, fræ eða annað efni berist út fyrir ræktunarsvæðið og þar með út í náttúru Íslands eða inni fæðukeðjuna. Við erum minnug þess að síðast þegar ORF var veitt slíkt leyfi í Gunnarsholti var eftirliti ábótavant, net rifnuðu og reiturinn var óvarinn um tíma. Vindar og veður, ágangur smádýra og fugla gera að verkum að áhætta er til staðar að efni berist út fyrir ræktunarsvæðið sem mögulega mengi t.a.m. fóður sem framleitt er í Gunnarsholti, eða berist með öðrum hætti inni fæðukeðjuna. Umræddar eb-plöntur eru ekki ætlaðar til manneldis, né til fóðurs heldur er um lyfjaplöntur að ræða og áhrif þeirra á heilsu manna og dýra órannsakaðar.

3. Efnanotkun við tilraunaræktunina

Skv lýsingu umsækjanda í umsókn er töluverð efnanotkun fylgjandi umræddri ræktun, enda segir í gögnum með umsókninni í "Mat á umhverfisáhrifum" bls 3, að ætlunin sé að úða illgreisis eitri, tilbúnum áburði og sveppavarnarefnum í þriggja yfir ræktunartímamann (sjá lið 4 – d). Í vöktunaráætlun, bls 2 liður e) er tilgreint að svæði verði úðað með Roundup, til að fyrirbyggja að eb plöntur dreifi sér. Roundup er eitt alræmdasta eitur sem til er og mengun sem af því hlýst á lífríki sem og grunnvatn eitthvað sem ætti að forðast með öllu. Verndun lífræðilegs fjölbreytileika, súrnun sjávars eru hér nægt umhugsunarefni og almenn nauðsyn krefst þess að horfið verði af braut eiturs og tilbúins áburðar.

4. Neikvæð áhrif á ímynd íslenskra matvæla

VOR óttast að slepping eb plantna út í umhverfið hafi skaðleg áhrif á ímynd landbúnaðarins á Íslandi. Íslensk matvælaframleiðsla nýtur almennt trausts neytenda og hefur góða ímynd, hún hefur þann grunn eiginleika að vera það sem á erlendum mörkuðum er kallað “GMO free” en slíkur stimpill er t.a.m. notaður í Bandaríkjunum hvar neytendur eru sífellt meira uggandi um ræktun eb-plantna. Í Evrópu hafa einstakir landeigendur, stór svæði og heilu sveitarfélögin lýst sig sem laus við erfðabreyttar lífverur (GMO free zones) af sömu ástæðum, til að forðast árekstra við landbúnaðinn og til að tryggja að örugga matvælaframleiðsla sem njóti trausts neytenda. VOR álitur að það framtak að sleppa eb-plöntum út undir bert loft á Íslandi geti stórskaðað orðspor og ímynd Íslands og íslenskrar framleiðslu um hreinleika og ábyrgð gagnvart náttúrunni. Auk þess er vert að undirstrika samspil matvælaframleiðslu og ferðapjónustu, það er mikið í húfi fyrir ímynd landsins.

5. Samnýting tækja Landgræðslunnar ótrúverðugt

Ætlunin er að samnýta tæki Landgræðslunnar, jarðræktartæki og annað búnað sem væntanlega snýr að kornrækt. Þetta þykir okkur varhugavert og ekki trúverðugt ef tækin á að nýta við verk sem nýtast eiga af kornbændum á svæðinu.

6. Réttlætning fyrir sleppingu

Í úrdrætti úr umsókn sem birt er á vef Umhverfisstofnunar segir að “ CCM mun draga verulega úr neikvæðum umhverfisáhrifum sem fylgja hefðbundinni kjötframleiðslu og auka fæðuöryggi ásamt því að draga úr líkum á að sjúkdómar berist úr dýrum í fólk”. VOR hafnar þessum rökum sem réttlætningu fyrir því að sleppa eb-plöntum út undir bert loft á Íslandi. Hér er miðað við verstu framleiðslu á dýraafurðum, stór verksmiðjubú erlendis sem lítið eiga skylt við það form sem ríkjandi er á Íslandi sem eru í samanburði lítil fjölskyldubú. Í lífrænum landbúnaði er dýravelferð markmið auk þess sem loftslagsleg áhrif geta verið jákvæð, og grasbítar sem lifa við bestu aðstæður þar sem útivist og beit er tryggð, geta lagt gott til í baráttunni við loftslagsmál.

Svarið liggur í bestu aðferðum í landbúnaði sem ganga út á að skapa líffræðilega fjölbreytni í jarðvegi og hún örvuð með lífrænum áburði í ræktun auk skiptiræktunar. Þar sem jörturdýr koma við sögu má með viðeigandi stjórnun á beitarálagi, stuðla að meiri bindingu kolefnis í jörðu, heldur en dýrin láta frá sér fara af gróðurhúsalofttegundum (ghl) á allri sinni ævi. Þau geta því verið vörn gegn aukningu ghl í andrúmsloftinu. Þau styðja við aukna lífkerfisþjónustu svo sem líffræðilegan fjölbreytileika ofan jarðar sem neðan auk þess að stuðla að meiri vatnsheldni jarðvegs. Allt þetta gerir það að verkum að náttúran verður betur í stakk búin til að mæta áföllum í t.d. veðurfari á tímum loftslagsbreytinga. Búfjárhald styður einnig við áframhaldandi dreifða byggð á Íslandi.

Jarðvegurinn og sú líffræðilega virkni sem þar býr er okkar helsta auðlind, en ríkjandi framleiðsluaðferðir í landbúnaði hafa gert það að verkum að nú er um þriðjungur ræktunarlands á helstu kornræktarstöðum heimsins orðið ónýtt vegna notkunar á skordýraeitri, illgresiseyði, tilbúnum áburði og einhæfni í ræktun. Þarna á líftækni iðnaðurinn stóran hlut að máli með ræktun á erfðabreyttum plöntum í stórum stíl s.s. í N- Ameríku.

Hóflegri stærð bústofns, og hóflegri neyslu kjötafurða sem framleiddar eru með bestu aðferðum er ekki um að kenna hvernig komið er fyrir mannkyninu í loftslagsmálum.

Niðurlag:

VOR leggst gegn því að heimila tilraunina vegna þess að hagsmunir fleiri eru lagðir að veði fyrir minni. Tilraunin ber með sér mikla efnanotkun og mögulega mengun, ófyrirséða áhættu vegna hinna erfðabreyttu lífvera og sleppingu þeirra út í umhverfið auk þess sem vel má framkvæma hana undir þaki. Við teljum að hér verði varúðarreglan að vera í hávegum höfð enda er ekki vitað hvaða áhrif umrædd slepping getur haft á lífríkið, fyrir utan augljósa mengun í formi notkunar eitrefna, varnarefna og tilbúins áburðar sem tilgreint er í umsókn.

Þeim stofnunum sem að þessu koma ber að sýna virðingu fyrir þeirri vinnu sem að baki liggur þeirri hreinleika ímynd sem íslensk matvælaframleiðsla hefur áunnið sér og er mögulega fórn að með sleppingu eb – plantna út í náttúru Íslands. Þau örfáu tilraunaleyfi (5) sem í gildi eru nú í Evrópu undirstrika þessar áhyggjur.

Stjórn Verndun og ræktun, VOR – félag framleiðenda í lífrænum búskap,

Eygló Björk Ólafsdóttir
Guðfinnur Jakobsson
Guðmundur Ólafsson
Karen Jónsdóttir
Kristján Oddsson